

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

20 septembre 2004

PROPOSITION DE LOI

**modifiant le Code judiciaire en ce
qui concerne l'expertise judiciaire**

(déposée par M. Eric Massin,
Mme Sophie Pécriaux, M. André Perpète
et Mme Karine Lalieux)

SOMMAIRE

1. Résumé	3
2. Développements	4
3. Proposition de loi	14
4. Annexe	18

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

20 september 2004

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek
wat het gerechtelijk deskundigenonderzoek
betreft**

(ingediend door de heer Eric Massin,
mevrouw Sophie Pécriaux, de heer André
Perpète en mevrouw Karine Lalieux)

INHOUD

1. Samenvatting	3
2. Toelichting	4
3. Wetsvoorstel	14
4. Bijlage	18

<i>cdH</i>	: Centre démocrate Humaniste
<i>CD&V</i>	: Christen-Democratisch en Vlaams
<i>ECOLO</i>	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
<i>FN</i>	: Front National
<i>MR</i>	: Mouvement Réformateur
<i>N-VA</i>	: Nieuw - Vlaamse Alliantie
<i>PS</i>	: Parti socialiste
<i>sp.a - spirit</i>	: Socialistische Partij Anders - Sociaal progressief internationaal, regionalistisch integraal democratisch toekomstgericht.
<i>VLAAMS BLOK</i>	: Vlaams Blok
<i>VLD</i>	: Vlaamse Liberalen en Democraten

Abréviations dans la numérotation des publications :

DOC 51 0000/000 : Document parlementaire de la 51e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif

QRVA : Questions et Réponses écrites

CRIV : Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)

CRABV : Compte Rendu Analytique (couverture bleue)

CRIV : Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
(PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)

PLEN : Séance plénière

COM : Réunion de commission

Afkortingen bij de nummering van de publicaties :

DOC 51 0000/000 : Parlementair document van de 51e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer

QRVA : Schriftelijke Vragen en Antwoorden

CRIV : Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)

CRABV : Beknopt Verslag (blauwe kaft)

CRIV : Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
(PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)

PLEN : Plenum

COM : Commissievergadering

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes :
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.laChambre.be
e-mail : publications@laChambre.be

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen :
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.deKamer.be
e-mail : publicaties@deKamer.be

RÉSUMÉ

Le recours à l'expertise est devenu chose courante. L'expert est aujourd'hui un acteur incontournable dans l'objectivation du fait, du dommage et du préjudice subi.

L'objectif des auteurs est notamment de rendre l'expertise judiciaire plus efficace par le biais d'un meilleur contrôle de sa durée et de son déroulement. Ils proposent également d'affirmer le caractère subsidiaire de l'expertise judiciaire et de limiter les lenteurs de la procédure.

SAMENVATTING

Het is gaandeweg courant geworden een beroep te doen op experts. Experts zijn vandaag de dag onmisbaar wanneer het erop aankomt feiten, geleden schade en ondervonden nadeel objectief in te schatten.

De indieners willen met name het gerechtelijk deskundigenonderzoek doeltreffender maken, door de controle op de duur en het verloop ervan te verbeteren. Tevens stellen zij voor het aanvullende karakter van het gerechtelijk deskundigenonderzoek extra te beklemtonen en de procedure minder traag te maken.

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La présente proposition de loi vise à modifier plusieurs dispositions du Code judiciaire.

Il s'agit d'une part de l'article 628, 10°, qui fixe actuellement comme juridiction compétente pour connaître d'un litige entre compagnie d'assurance et assuré et/ou bénéficiaire le tribunal du domicile de l'assuré mais ce uniquement en cas d'existence de contestations en matière de contrat d'assurance.

L'objectif est d'élargir la portée de cette disposition à tout litige de quelque nature que ce soit se rapportant à la formation, la conclusion ou l'exécution d'un contrat d'assurance dans le but de garantir un accès équitable pour tous à la justice.

D'autre part, la proposition modifie les articles portant sur l'expertise judiciaire afin de la rendre plus efficace par un meilleur contrôle de sa durée et de son déroulement.

Les objectifs sont ici d'affirmer le caractère subsidiaire de l'expertise judiciaire et de limiter les lenteurs de la procédure.

Nous présenterons tour à tour nos argumentaires sur les deux points précités.

A/ Clause attributive de compétence

Les règles du Code judiciaire qui régissent la compétence territoriale conférée à un juge dans une circonscription donnée sont principalement complémentaires.

L'article 624 du Code judiciaire précise en effet:

« Hormis les cas où la loi détermine expressément le juge compétent pour connaître de la demande, celle-ci peut, au choix du demandeur, être portée :

1° devant le juge du domicile du défendeur ou d'un des défendeurs;

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Dit wetsvoorstel strekt ertoe verschillende bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek te wijzigen.

Enerzijds strekt het tot wijziging van het huidige artikel 628, 10°. Op grond van dat artikel is de rechtbank van de woonplaats van de verzekeringnemer momenteel bevoegd voor de behandeling van geschillen tussen de verzekeringsmaatschappij en de verzekeringnemer en/of de begunstigde - zij het uitsluitend wanneer het geschil betrekking heeft op een verzekeringscontract.

Het is de bedoeling de draagwijdte van die bepaling uit te breiden tot elk geschil van welke aard ook dat betrekking heeft op de totstandkoming, de sluiting of de uitvoering van een verzekeringscontract, teneinde iedereen op billijke wijze toegang te garanderen tot de rechtsbedeling.

Anderzijds strekt dit wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen die betrekking hebben op het gerechtelijk deskundigenonderzoek. Het is de bedoeling dat onderzoek doeltreffender te maken via een betere controle op de duur en het verloop ervan.

Het is de bedoeling het aanvullende karakter van het gerechtelijk deskundigenonderzoek extra te beklemtonen, alsook de procedure minder traag te maken.

Hieronder volgen de argumenten die aan de respectieve doelstellingen ten grondslag liggen.

A/ Beding tot aanwijzing van een bevoegd rechter

De bepalingen uit het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot de territoriale bevoegdheid van een rechter binnen een bepaald rechtsgebied hebben voornamelijk een aanvullend karakter.

Artikel 624 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt immers het volgende:

«Met uitzondering van de gevallen waarin de wet uitdrukkelijk bepaalt welke rechter bevoegd is om kennis te nemen van de vordering, kan deze naar keuze van de eiser worden gebracht:

1° voor de rechter van de woonplaats van de verweerder of van één der verweerders;

2° devant le juge du lieu dans lequel les obligations en litige ou l'une d'elles sont nées ou dans lequel elles sont, ont été ou doivent être exécutées;

3° devant le juge du domicile élu pour l'exécution de l'acte;

4° devant le juge du lieu où l'huissier de justice a parlé à la personne du défendeur si celui-ci ni, le cas échéant, aucun des défendeurs n'a de domicile en Belgique ou à l'étranger.».

N'étant pas d'ordre public, les parties peuvent donc conclure des accords déroatoires en matière de compétence.

En ce qui concerne le contrat d'assurance, la compagnie d'assurance a toute latitude pour fixer comme juridiction compétente pour connaître du litige pouvant survenir entre celle-ci et l'assuré et/ou le bénéficiaire la juridiction du siège social de la compagnie.

Cette clause attributive de compétence permet aux compagnies, dont la plupart ont leur siège social dans de grandes villes, de se constituer, au fil du temps, une jurisprudence avantageuse.

La situation actuelle génère, dans le chef de certains assurés et/ou bénéficiaires des produits d'assurance, un certain nombre de difficultés matérielles qui mettent à mal l'exercice pratique de la défense de leurs intérêts en justice.

Ces difficultés se matérialisent par:

– une importance des coûts financiers directs relatifs aux frais de transports encourus par l'assuré et/ou le bénéficiaire entre son domicile et la juridiction connaissant le litige. A titre exemplatif, citons le cas de l'assuré, domicilié à Arlon, devant se déplacer à la Justice de Paix du 5ème canton d'Anvers, lieu du siège social de sa compagnie d'assurance, pour faire valoir ses droits.

La distance géographique influant également sur le montant des honoraires des éventuels conseils, le coût peut vite atteindre un montant important dans le budget de l'assuré/bénéficiaire.

2° voor de rechter van de plaats waar de verbintenissen, waarover het geschil loopt, of een ervan zijn ontstaan of waar zij worden, zijn of moeten worden uitgevoerd;

3° voor de rechter van de woonplaats gekozen voor de uitvoering van de akte;

4° voor de rechter van de plaats waar de gerechtsdeurwaarder heeft gesproken tot de verweerder in persoon, indien noch de verweerder, noch, in voorkomend geval, een van de verweerders een woonplaats heeft in België of in het buitenland.».

Aangezien de openbare orde hier niet op het spel staat, kunnen de partijen dus afwijkende akkoorden sluiten wat de aanwijzing van de bevoegde rechter betreft.

Inzake verzekeringscontracten beschikt de verzekeringsmaatschappij over de nodige armslag om te kunnen beslissen dat de rechtbank van het rechtsgebied waarin haar maatschappelijke zetel gelegen is, bevoegd is voor eventuele conflicten tussen de verzekeringsmaatschappij zelf en de verzekeringnemer en/of de begunstigde.

Dankzij dat beding tot aanwijzing van een bevoegd rechter kunnen de verzekeringsmaatschappijen, waarvan de maatschappelijke zetel veelal in grootsteden is gevestigd, mettertijd rekenen op een voor hen voordelige rechtspraak.

In de huidige omstandigheden ondervinden bepaalde verzekeringnemers en/of begunstigten van verzekeringsproducten een aantal materiële moeilijkheden waardoor de verdediging in rechte van hun belangen in de praktijk wordt bemoeilijkt.

Het gaat dan om moeilijkheden zoals:

– hoge directe financiële kosten, inzonderheid reiskosten die de verzekerde/begunstigde moet maken om het traject af te leggen tussen zijn woonplaats en de rechtbank die voor het geschil bevoegd is. Ter illustratie verwijzen we naar een inwoner van Aarlen, die, wil hij zijn rechten doen gelden, zich naar het vredegerecht van het vijfde kanton van Antwerpen moet begeven, omdat zijn verzekeringsmaatschappij daar haar maatschappelijke zetel heeft.

De geografische afstand heeft ook een invloed op de honorariumbedragen die worden aangerekend door eventuele advocaten, wat al heel gauw een grote hap kan betekenen uit het budget van de verzekerde/begunstigde.

- des coûts financiers indirects relatifs par exemple à l'indisponibilité de l'assuré et/ou du bénéficiaire qui, lorsqu'il est en déplacement, est absent de son lieu de travail; aux frais de gardes éventuels pour les enfants,...

- la problématique du déplacement des personnes à mobilité réduite et moins valides, pour lesquelles un déplacement important et l'utilisation des transports en commun deviennent vite un véritable parcours du combattant;

- La problématique de l'emploi des langues lorsque l'assuré et/ou le bénéficiaire doit suivre son affaire dans une juridiction située dans une communauté linguistique différente de la sienne.

Dans la perspective d'une plus grande protection du consommateur et d'un accès équitable pour tous à la justice, il apparaît dès lors, dans certaines situations sociales (faibles revenus, endettement, problème de mobilité,...), un déséquilibre patent entre d'une part la capacité matérielle de l'assuré/bénéficiaire de pouvoir pleinement suivre son affaire devant la juridiction désignée et d'autre part le principe du plein exercice de la défense des intérêts des parties en présence.

Les compagnies d'assurance disposent quant-à-elles de moyens suffisants pour pouvoir assurer pleinement la défense de leurs intérêts et ce quelle que soit la situation géographique de la juridiction compétente.

De plus, en cas de litige survenant entre compagnies d'assurance, celles-ci sont fréquemment amenées à assurer leur défense dans d'autres endroits que ceux qu'elles fréquentent habituellement.

Un des objectifs de la présente proposition de loi est de modifier l'article 628, 10° du Code judiciaire. En effet, cet article limite la compétence du juge du domicile du preneur d'assurance à l'existence de contestations en matière de contrat d'assurance. Notre volonté est d'élargir cette compétence à tout litige de quelque nature que ce soit se rapportant à la formation, la conclusion ou l'exécution d'un contrat d'assurance.

B/ L'expertise judiciaire

La lenteur des procédures judiciaires est aujourd'hui l'une des causes principales du sentiment de confiance mitigé que peuvent avoir les justiciables à l'égard du fonctionnement de notre système judiciaire.

- de indirecte financiële kosten, bijvoorbeeld omdat de verzekerde/begunstigde onmogelijk op zijn werk kan zijn wanneer hij zich naar een rechtbank moet begeven, omdat hij eventueel in kinderopvang moet voorzien enzovoort;

- ongemakken voor beperkt mobiele en mindervalide mensen, voor wie het afleggen van lange afstanden en het gebruik van het openbaar vervoer de allures van een echte lijdensweg kunnen aannemen;

- ongemakken in verband met het taalgebruik, wanneer de zaak van de verzekerde/begunstigde wordt behandeld door een rechtbank die gelegen is in een ander taalgebied dan het zijne.

In het licht van de noodzaak om de consument beter te beschermen en de toegang tot de rechtsbedeling voor iedereen billijker te maken, is er in een aantal sociaal bepaalde omstandigheden (lage inkomens, schuldenlast, mobiliteitsproblemen,...) sprake van een duidelijke onbalans: de verzekerde/begunstigde is niet altijd bij machte zijn zaak volledig voor de aangewezen rechtbank te volgen, wat haaks staat op het beginsel dat de belangen van de partijen in het geding ten volle moeten kunnen worden verdedigd.

Anderzijds beschikken de verzekeringsmaatschappijen over voldoende middelen om hun belangen ten volle te verdedigen, ongeacht waar de bevoegde rechtbank geografisch is gelegen.

Bij geschillen tussen verzekeringsmaatschappijen onderling gebeurt het voorts vaak dat zij hun verdediging elders voeren dan de gebruikelijke plaats van optreden.

Dit wetsvoorstel strekt er onder meer toe artikel 628, 10°, van het Gerechtelijk Wetboek te wijzigen. Die bepaling beperkt de bevoegdheid van de rechter van de woonplaats van de verzekeringsnemer immers tot «geschillen over een verzekeringscontract». Het is de bedoeling van de indieners van dit wetsvoorstel die bevoegdheid uit te breiden tot elk geschil, van welke aard ook, dat betrekking heeft op de totstandkoming, de sluiting en de uitvoering van een verzekeringscontract.

B. Het gerechtelijk deskundigenonderzoek

De dag van vandaag hebben rechtzoekenden soms maar weinig vertrouwen in de werking van ons rechtsbestel. De trage afwikkeling van de gerechtelijke procedures is een van de belangrijkste oorzaken van die houding.

En effet, il n'est pas rare de voir certaines procédures durer plus de dix ans. Celles-ci, étirées dans le temps, jettent alors sur l'application de notre système judiciaire un voile d'incompréhension que le justiciable a du mal à percevoir.

Se crée alors un malentendu fondamental qui fissure encore un peu plus le pont fragile qui relie chaque citoyen aux institutions de notre pays.

Les causes de ces lenteurs sont multiples. Elles sont tant conjoncturelles que structurelles, tant législatives qu'organisationnelles, tant humaines que matérielles.

Figurant en tête de liste, il y a lieu de citer la problématique de la durée de l'expertise judiciaire.

Le Conseil supérieur de la justice (CSJ) soulignait d'ailleurs à juste titre dans son rapport annuel 2002 que certaines expertises traînaient de manière inacceptable.

Afin de rendre l'expertise plus efficace, et ce dans le respect des parties et du droit de la défense, les auteurs de la présente proposition souhaitent d'une part appuyer le principe du caractère subsidiaire de l'expertise et d'autre part déterminer de manière plus claire et efficace la fixation de la durée et le contrôle du déroulement de celle-ci.

1. Le caractère subsidiaire de l'expertise

Le CSJ préconisait, dans son rapport annuel 2002, la nécessité de réserver l'expertise aux cas où il n'existe pas d'autres moyens de preuve ou aux cas dans lesquels ces moyens sont épuisés.

A ce titre, le principe de subsidiarité pourrait être affirmé au travers d'une modification de l'article 962 du Code judiciaire qui stipulerait que l'expertise ne serait réalisée que s'il n'existe pas d'autres moyens de preuve.

L'objectif étant de susciter dans le chef du juge une utilisation plus fréquente d'autres dispositifs tel que, par exemple, l'application de l'article 985 du Code judiciaire qui lui permet de désigner un expert chargé de donner d'éventuelles explications techniques dans le cadre d'une mesure d'instruction.

Zo is het zeker geen uitzondering dat bepaalde procedures meer dan tien jaar aanslepen. De lange duur ervan maakt de werking van ons gerechtelijk apparaat onduidelijk. De rechtzoekende heeft het moeilijk om daar een klare kijk op te krijgen.

Die lange rechtsgang leidt tot een wezenlijk misverstand, wat op zijn beurt het contact van elke burger met de instellingen van ons land nog meer bemoeilijkt.

Die vertragingen worden door veel factoren veroorzaakt. Die factoren zijn conjunctureel maar ook structureel, bij wet opgelegd maar ook organisationeel, menselijk maar ook materieel.

Een van de hoofdoorzaken van die vertragingen is zonder enige twijfel de duur van de gerechtelijke deskundigenonderzoeken.

De Hoge Raad voor de Justitie (HRJ) heeft in zijn jaarverslag 2002 overigens terecht onderstreept dat bepaalde deskundigenonderzoeken «onaanvaardbaar lang aanslepen».

De indieners van dit wetsvoorstel beogen het deskundigenonderzoek doeltreffender te maken, met inachtneming van de rechten van de partijen en de rechten van de verdediging. Om die reden willen zij het principe onderstrepen dat het deskundigenonderzoek subsidiair is, en voorts duidelijker en doeltreffender bepalen hoe lang het onderzoek mag duren en hoe op de uitvoering ervan wordt toegezien.

1. Subsidiariteit van het deskundigenonderzoek

De HRJ gaf in zijn jaarverslag 2002 aan dat alleen in de gevallen waar geen andere bewijsmiddelen voorhanden zijn of waarin die middelen zijn uitgeput, een beroep mag worden gedaan op een deskundigenonderzoek.

Om die reden zou het principe van de subsidiariteit van dergelijk onderzoek kunnen worden bekrachtigd via een wijziging van artikel 962 van het Gerechtelijk Wetboek, waarbij zou worden bepaald dat slechts tot deskundigenonderzoek mag worden overgegaan als er geen andere bewijsmiddelen voorhanden zijn.

Terzake is het de bedoeling de rechter aan te zetten vaker een beroep te doen op andere regelingen; er kan bijvoorbeeld gebruik worden gemaakt van artikel 985 van het Gerechtelijk Wetboek, dat de rechter de mogelijkheid biedt een deskundige aan te wijzen om in het raam van een onderzoeksmaatregel technische toelichting te verstrekken.

2. le contrôle du délai d'exécution de l'expertise

Le CSJ pointait également le fait que: «d'une part, certains experts judiciaires très spécialisés sont tellement surchargés qu'ils ne peuvent plus rédiger leurs rapports dans des délais raisonnables. D'autre part, le Code judiciaire ne fixe presque aucune modalité en matière de désignation d'experts et le contrôle exercé par les juridictions sur la désignation et le fonctionnement des experts est insuffisant.».

Cette matière n'est réglée par la loi que de manière très rudimentaire.

Aujourd'hui, le Code judiciaire dispose dans son article 963 que: «Le jugement qui ordonne l'expertise indique avec précision son objet et fixe un délai pour le dépôt du rapport».

Le juge qui désigne l'expert fixe donc seul la durée de l'expertise et ce sans avoir égard à la nature de la mission (degré de complexité) ni aux disponibilités de ce dernier.

En pratique, un premier délai de minimum six mois semble être la règle à laquelle se plient la majorité des magistrats alors que certains dossiers pourraient être terminés plus rapidement.

Il conviendrait, selon les auteurs, d'organiser de manière plus précise la fixation et le contrôle du juge sur les délais d'exécution des expertises.

Un premier délai unique qui serait fixé à trois mois est envisagé dans le cadre de la présente proposition.

En termes de dérogation au délai préalablement fixé pour le dépôt du rapport, l'article 975 du Code Judiciaire précise la possibilité pour les experts d'augmenter le délai pour ce dépôt après examen du juge, en chambre du conseil, des arguments des experts et parties.

Les auteurs souhaitent ici préciser les délais dans lesquels le juge doit convoquer d'office les experts et les parties en cas de défaut de dépôt du rapport ainsi que la fixation du jour où celui-ci statue sur la demande formulée.

2. Toezicht op de uitvoeringstermijn van het onderzoek

De HRJ wees in hetzelfde jaarverslag ook op een ander aspect: «Zo zijn bepaalde (zeer gespecialiseerde) gerechtsdeskundigen overbelast waardoor ze hun verslagen niet binnen een redelijke termijn afgerond krijgen. Anderzijds is de aanstelling van deskundigen amper geregeld in het Gerechtelijk Wetboek en is de controle vanuit de rechtscollages op hun aanstelling en functioneren ontoereikend.».

De wet regelt deze aangelegenheid maar heel rudimentair.

Het vigerende artikel 963 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt het volgende: «Het vonnis waarbij het deskundigenonderzoek wordt bevolen, omschrijft nauwkeurig het voorwerp ervan en bepaalt een termijn voor het indienen van het verslag».

De rechter die de deskundige aanwijst, bepaalt dus als enige de duur van het deskundigenonderzoek, zonder dat hij daarbij rekening hoeft te houden met de aard van de opdracht (moeilijkheidsgraad), noch met de beschikbaarheid van de deskundige.

In de praktijk blijkt een eerste termijn van ten minste zes maanden als regel te worden gehanteerd. De meeste magistraten passen die regel toe, hoewel sommige dossiers sneller hun beslag zouden kunnen krijgen.

Volgens de indieners van dit wetsvoorstel zou een preciezer regeling moeten worden ingesteld voor de bepaling van de duur van het onderzoek en voor het toezicht door de rechter op de uitvoeringstermijnen van de onderzoeken.

Dit wetsvoorstel stelt een eerste eenvormige termijn in uitzicht, die op 3 maanden zou worden vastgesteld.

Artikel 975 van het Gerechtelijk Wetboek voorziet in een afwijking op de vooraf bepaalde termijn voor de indiening van het verslag. Dat artikel preciseert dat de deskundigen meer tijd krijgen voor die indiening, nadat de rechter in raadkamer de argumenten van de deskundigen en de partijen heeft nagegaan.

De indieners van dit wetsvoorstel wensen terzake te voorzien in meer precieze termijnen waarbinnen de rechter de deskundigen en de partijen ambtshalve oproept zo het verslag niet werd ingediend; tevens wensen de indieners te bepalen op welke dag de rechter over het geformuleerde verzoek beslist.

Un délai de quinze jours est proposé pour que le juge puisse statuer sur les demandes formulées et entendre éventuellement les parties.

En outre, sans en arriver à une suppression effective des possibilités de prorogation, il convient cependant de réaffirmer le caractère exceptionnel de celles-ci. Elles ne doivent en effet être envisagées que lorsqu'il y a des motivations objectives et sérieuses expliquant le retard.

A ce titre, l'obligation pour l'expert, en cas de demande de prorogation du délai, de motiver celle-ci en remettant un rapport intermédiaire circonstancié précisant au minimum l'état d'avancement des travaux ainsi qu'une prévision des démarches restant à réaliser participe de notre volonté de tendre vers plus de transparence dans le déroulement de l'expertise.

3. Coût de l'expertise

En terme de coût de l'expertise, l'article 982 du Code judiciaire dispose que *«l'état est fixé en tenant compte de la qualité des experts, de la difficulté et de la longueur des travaux qu'ils ont accomplis et de la valeur du litige.»*

En l'absence d'accord, c'est le juge qui fixe le montant des honoraires et des frais (art. 984 du C. jud.).

Les auteurs de la proposition défendent l'idée de la fixation d'un barème légal du montant des honoraires. Il tiendrait compte de critères objectifs tels que ceux rappelés dans l'article 982 du Code judiciaire et aurait donc un lien direct avec la réalité du travail effectué par les experts afin que les taux horaires et frais divers soient compatibles avec les réalités économiques.

Il appartiendrait au Roi de déterminer les règles et barèmes relatifs à la fixation des honoraires des experts et d'envisager également les prestations et frais extraordinaires qui peuvent faire sensiblement augmenter le coût de l'expertise.

A ce titre, l'arrêté ministériel du 18 septembre 2002 établissant le taux normal des honoraires des personnes requises en raison de leur art ou profession, en

In dit verband wordt een termijn van vijftien dagen voorgesteld. Zodoende kan de rechter over de geformuleerde verzoeken beslissen en indien nodig de partijen horen.

Voorts moet nogmaals worden gewezen op het feit dat de mogelijkheden tot verlenging de uitzondering blijven, zonder dat die mogelijkheden evenwel mogen worden opgeheven. Een mogelijke verlenging mag immers alleen in overweging worden genomen zo er objectieve en ernstige redenen zijn die de vertraging wettigen.

De indieners van dit wetsvoorstel wil het verloop van het deskundigenonderzoek transparanter maken. Een aspect daarvan is de deskundige die een verlenging van de termijn vraagt, te verplichten dat verzoek tot verlenging met redenen te omkleden, door de indiening van een omstandig tussentijds verslag, waarbij hij ten minste de voortgang van de werkzaamheden opgeeft en ook aangeeft welke stappen nog moeten worden gezet.

3. Kostprijs van het deskundigenonderzoek

Artikel 982 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt inzake de kostprijs van het deskundigenonderzoek dat de staat wordt opgemaakt *«met inachtneming van de hoedanigheid van de deskundigen, de moeilijkheid en de duur van de verrichte werkzaamheden en de waarde van het geschil»*.

In geval er geen instemming is over de bedragen, bepaalt de rechter *«het bedrag van het ereloon en de kosten»* (artikel 983 van het Gerechtelijk Wetboek).

De indieners van het wetsvoorstel zijn ervoor gewonnen de schalen van de honorariumbedragen bij wet vast te leggen. Daarbij zou rekening worden gehouden met objectieve criteria, zoals die zijn opgenomen in artikel 982 van het Gerechtelijk Wetboek; er zou derhalve een rechtsreeks verband zijn met het werk dat echt door de deskundigen is verricht, teneinde de honoraria en diverse kosten in overeenstemming te brengen met de economische realiteit.

Het zou de Koning toekomen de regels en de schalen voor de bepaling van de deskundigenonderzoeken vast te stellen; daarbij kan ook rekening worden gehouden met de prestaties en de uitzonderlijke kosten, die de kostprijs van een deskundigenonderzoek soms fors doen stijgen.

In dat verband kunnen interessante aspecten worden overgenomen uit het ministerieel besluit van 18 september 2002 tot vaststelling van het normaal

matière répressive ainsi que l'arrêté royal du 25 juin 1997 fixant le tarif des honoraires et frais dus aux experts désignés par les juridictions du travail dans les litiges relatifs au régime d'assurance obligatoire soins de santé et indemnités fournissent des exemples intéressants en la matière.

4. Fixation par le juge, à la demande des experts, des frais et honoraires

En ce qui concerne la consignation obligatoire de la provision au greffe, l'article 990 du Code judiciaire exclut tout autre mode de versement de provision. Néanmoins, l'alinéa 7 précise que: «Lorsque l'expertise est de nature à entraîner pour les experts des frais considérables, le magistrat compétent, pour fixer le montant de la provision, peut, sur requête motivée des experts, les autoriser à prélever, au cours de l'accomplissement de leur mission, une partie de la provision consignée au greffe.».

Les auteurs proposent le remplacement de l'article 990 par la capacité pour le juge de fixer des frais et honoraires provisionnels à la demande des experts.

Cette proposition rencontre une réalité économique tant dans le chef de l'expert que de la partie la plus diligente.

En effet, il n'est pas rare que les experts sollicitent des parties, en début de procédure, la dispense de l'obligation de consignation au greffe. Celle-ci se justifie au départ en raison des frais quelquefois élevés que doivent assumer les experts que ce soit au niveau du matériel, de l'infrastructure, des frais de fonctionnement ou des frais administratifs divers.

COMMENTAIRES DES ARTICLES

Art. 2

Cet article vise à modifier l'article 628, 10°, du Code judiciaire afin de fixer comme juridiction compétente le tribunal du domicile de l'assuré et/ou bénéficiaire pour connaître de tout litige entre la compagnie d'assurance et l'assuré et/ou bénéficiaire.

bedrag van de honoraria der personen opgeroepen in strafzaken wegens hun kunde of hun beroep en uit het koninklijk besluit van 25 juni 1997 tot vaststelling van het tarief van de erelonen en de kosten voor de deskundigen aangewezen door de arbeidsgerechten inzake de geschillen betreffende de regeling voor verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen.

4. Bepaling van de kosten en de honoraria door de rechter, op verzoek van de deskundigen

Artikel 990 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat er geen storting van een voorschot mag zijn dan de verplichte consignatie van het voorschot op de griffie. Het zevende lid van dat artikel bepaalt evenwel: «Wanneer het deskundigenonderzoek voor de deskundigen hoge kosten kan medebrengen, kan de magistraat die bevoegd is om het bedrag van het voorschot vast te stellen, de deskundigen, op een met redenen omkleed verzoekschrift, machtigen om tijdens het vervullen van hun opdracht een gedeelte van het op de griffie in consignatie gegeven voorschot op te nemen».

De indieners van het wetsvoorstel stellen voor dat artikel 990 te veranderen, zodat de rechter op verzoek van de deskundigen in de mogelijkheid wordt gesteld provisionele kosten en honoraria te bepalen.

Die suggestie sluit aan bij de economische realiteit, zowel voor de deskundige als voor de meest gerede partij.

Het is immers niet ongebruikelijk dat deskundigen bij het begin van de procedure de partijen verzoeken afstand te mogen doen van de verplichting tot consignatie op de griffie. Zulks wordt dan gerechtvaardigd door de soms hoge kosten die de deskundigen moeten dragen (materieel-, infrastructuur- en werkingskosten, dan wel diverse administratieve kosten)

COMMENTAAR BIJ DE ARTIKELN

Art. 2

Dit artikel strekt ertoe artikel 628, 10°, van het Gerechtelijk Wetboek te wijzigen opdat de rechtbank van de woonplaats van de verzekerde en/of begunstigde het bevoegde gerecht wordt om kennis te nemen van ongeacht welk geschil tussen de verzekeringsmaatschappij en de verzekerde en/of begunstigde.

Art. 3

La modification apportée à l'article 962 du même Code permet de mettre en exergue le caractère exceptionnel de la demande d'expertise qui doit être ordonnée par le juge lorsque tous les autres moyens de preuve ont été épuisés.

Il s'agit ici d'insister de nouveau sur le caractère subsidiaire de l'expertise judiciaire.

Art. 4

L'imposition d'un délai maximum de trois mois pour le dépôt du rapport dans l'article 963 répond à la nécessité de réguler le temps consacré à l'expertise afin d'arriver dans un délai raisonnable à la solution du litige qui est porté devant le juge.

La période de trois mois correspond à un délai raisonnable pour que l'expert puisse rendre un avis technique sur le litige.

Art. 5

La suppression, pour les parties, de la faculté d'être dispensé de participer à toutes les opérations de l'expert est supprimée dans l'article 973.

Il s'agit de tendre vers le plus de transparence possible à tous les niveaux du travail d'expertise et donc de donner toute l'information technique nécessaire aux parties afin que celles-ci puissent par la suite faire des observations en connaissance de cause.

Art. 6

L'article 975 du même Code est remplacé par une nouvelle disposition visant:

- d'une part à souligner le caractère d'exception d'une demande de dérogation au respect du délai imposé par l'article 963. Cette demande doit être largement motivée et faire l'état des lieux des travaux déjà effectués et restant à réaliser. Il s'agit ici de tendre vers un maximum de transparence sur les raisons objectives, matérielles ou autres, qui ont affecté la durée de l'expertise;

Art. 3

De in artikel 962 van hetzelfde Wetboek aangebrachte wijziging maakt het mogelijk te beklemtonen dat slechts bij uitzondering om een deskundigenonderzoek wordt verzocht, en dat de rechter zulks moet gelasten wanneer alle andere bewijsmiddelen zijn uitgeput.

Het is de bedoeling hier nogmaals het aanvullend karakter van het gerechtelijk deskundigenonderzoek te onderstrepen.

Art. 4

De in artikel 963 vervatte verplichting het verslag binnen een termijn van ten hoogste drie maanden in te dienen, komt tegemoet aan de noodzaak om de tijd die aan het deskundigenonderzoek wordt besteed, te reguleren; het is de bedoeling aldus binnen een redelijke termijn te komen tot een oplossing voor het voor de rechter gebrachte geschil.

De periode van drie maanden stemt overeen met een redelijke termijn teneinde de deskundige in staat te stellen technisch advies uit te brengen over het geschil.

Art. 5

De mogelijkheid die de partijen krachtens artikel 973 hadden om te worden ontslagen van deelname aan alle verrichtingen, wordt opgeheven.

Het is de bedoeling te streven naar de grootst mogelijke transparantie bij alle facetten van de werkzaamheden die het deskundigenonderzoek omvat, en aan de partijen dus alle benodigde technische informatie te verschaffen zodat zij vervolgens met kennis van zaken opmerkingen kunnen maken.

Art. 6

Artikel 975 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen door een nieuwe bepaling die het volgende beoogt:

- enerzijds onderstrepen dat een verzoek te mogen afwijken van de bij artikel 963 opgelegde termijn een uitzonderingsgeval is. Een dergelijk verzoek moet omstandig met redenen worden omkleed met opgaaf van de reeds uitgevoerde en de nog te verrichten werkzaamheden. Het is de bedoeling aldus te streven naar de grootst mogelijke transparantie inzake de objectieve (al dan niet materiële) redenen die de duur van het deskundigenonderzoek hebben beïnvloed;

-d'autre part à fixer un délai de quinze jours durant lequel le juge doit statuer sur la demande de dérogation. Un délai identique est fixé si le rapport n'a pas été déposé avant la fin des trois mois pour la convocation des parties et de l'expert en chambre du conseil.

Art. 7

Cet article insère dans l'article 976 une référence à l'article 982.

Art. 8

La suppression, dans l'article 978, de la faculté pour les parties de dispenser l'expert de donner connaissance de ses constatations et de noter les éventuelles observations participe à la même logique que celle précisée dans l'article 4 de la présente proposition à savoir une plus grande transparence à toutes les étapes.

Art. 9

Les modifications de l'article 982 visent à mettre un peu plus de clarté dans le calcul des honoraires et frais, ordinaires et extraordinaires, de l'expert.

Le présent article précise qu'il appartient au Roi de fixer les règles et barèmes relatifs à la fixation des honoraires et ce en liaison directe avec une série de critères objectifs tels que la qualité des experts, la difficulté des travaux, etc.

Art. 10

Cet article insère dans l'article 984 une référence à l'article 982.

Art. 11

Cet article insère une référence à l'article 982 dans l'article 985.

Art. 12

L'article 987 est complété par les références aux articles 963 et 982 dans l'alinéa 1er et par la référence à l'article 982 dans l'alinéa 5.

- anderzijds een termijn van vijftien dagen bepalen waarbinnen de rechter moet beslissen over het verzoek om van de indieningstermijn te mogen afwijken. In gevallen waarin het verslag niet binnen drie maanden is ingediend, geldt voor de rechter een identieke termijn om de partijen en de deskundige in raadkamer op te roepen.

Art. 7

Aan de hand van dit artikel wordt in artikel 976 een verwijzing naar artikel 982 opgenomen.

Art. 8

In artikel 978 wordt komaf gemaakt met de mogelijkheid voor de partijen om de deskundige ervan te ontslaan die partijen kennis te geven van hun bevindingen en de eventuele opmerkingen aan te tekenen. Ook dat ligt in de lijn van de benadering die in artikel 4 van dit wetsvoorstel wordt gepreciseerd, met name in alle fases komen tot een grotere transparantie.

Art. 9

De wijzigingen aan artikel 982 zijn erop gericht wat meer duidelijkheid te scheppen omtrent de berekening van de gewone en buitengewone honoraria en kosten van de deskundige.

In dit artikel is nader bepaald dat het de Koning toekomt de regels en schalen vast te stellen waarmee de deskundigenhonoraria worden bepaald; zulks gaat rechtstreeks gepaard met een reeks objectieve criteria zoals de hoedanigheid van de deskundigen, de moeilijkheid van de werkzaamheden enzovoort.

Art. 10

Aan de hand van dit artikel wordt in artikel 984 een verwijzing naar artikel 982 opgenomen.

Art. 11

Aan de hand van dit artikel wordt in artikel 985 een verwijzing naar artikel 982 opgenomen.

Art. 12

Het eerste lid van artikel 987 wordt aangevuld met verwijzingen naar de artikelen 963 en 982; het vijfde lid met een verwijzing naar artikel 982.

Art. 13

Cet article insère une référence à l'article 982 dans l'article 988

Art. 14

Le présent article remplace l'article 990 en supprimant l'obligation de consignation des provisions au greffe.

Afin de rencontrer les réalités économiques, la proposition donne au juge la faculté de fixer des frais et honoraires provisionnels à la demande de l'expert et ce sur base de l'article 982.

Eric MASSIN (PS)
Sophie PÉCRIAUX (PS)
André PERPÈTE (PS)
Karine LALIEUX (PS)

Art. 13

Aan de hand van dit artikel wordt in artikel 988 een verwijzing naar artikel 982 opgenomen.

Art. 14

Dit artikel voorziet in een vervanging van artikel 990, waarbij de verplichting een provisie in consignatie te geven op de griffie komt te vervallen.

Om aan de economische realiteit tegemoet te komen, biedt het wetsvoorstel de rechter de mogelijkheid, op verzoek van de deskundige en op grond van artikel 982, provisionele kosten en honoraria te bepalen.

PROPOSITION DE LOI**Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2

L'article 628, 10°, du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante :

«10°. Le juge du domicile du preneur et/ou du bénéficiaire pour tout litige de quelque nature que ce soit se rapportant à la formation, la conclusion ou l'exécution d'un contrat d'assurance, quelle que soit l'objet du contrat, sans préjudice des dispositions qui règlent les assurances maritimes et de celles qui ont trait à la réparation des dommages résultant des accidents du travail;».

Art. 3

L'article 962 du même Code, est complété par l'alinéa suivant :

« Le juge ordonne l'expertise lorsqu'il a épuisé tous les autres moyens de preuve. »

Art. 4

L'article 963 du même Code, est complété par les mots « lequel ne peut excéder trois mois ».

Art. 5

A l'article 973, alinéa 3, du même Code, les mots «à moins qu'elles ne l'aient dispensé de les en informer» sont supprimés.

Art. 6

L'article 975 du même Code, est remplacé par la disposition suivante:

«Art. 975. — Par exception à l'article 963, si les experts ne peuvent déposer le rapport dans le délai fixé par le jugement, ils sont tenus de solliciter du juge,

WETSVOORSTEL**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 628, 10°, van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

«de rechter van de woonplaats van de verzekeringnemer en/of de begunstigde bij onverschillig welk geschil in verband met de totstandkoming, sluiting of uitvoering van een verzekeringscontract ongeacht het voorwerp van het contract, zulks onverminderd de bepalingen tot regeling van de zeeverzekering en die welke betrekking hebben op de schadevergoeding wegens arbeidsongevallen;».

Art. 3

Artikel 962 van hetzelfde Wetboek wordt aangevuld als volgt :

«De rechter gelast het deskundigenonderzoek wanneer hij alle andere bewijsmiddelen heeft uitgeput.».

Art. 4

Artikel 963 van hetzelfde Wetboek wordt aangevuld met de woorden «die termijn mag niet langer zijn dan drie maanden».

Art. 5

In artikel 973, derde lid, van hetzelfde Wetboek worden de woorden «, tenzij zij hem ervan ontslagen hebben hen te verwittigen» weggelaten.

Art. 6

Artikel 975 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt:

«Art. 975. — In afwijking van artikel 963 zijn de deskundigen, indien zij het verslag niet kunnen inleveren binnen de termijn zoals die in het vonnis is bepaald,

par écrit motivé l'augmentation de ce délai : la copie de cette demande est adressée par eux aux parties ou à leurs avocats.

L'écrit motivé doit reprendre au minimum un descriptif des démarches et travaux déjà effectués ainsi qu'une prévision des démarches restant à accomplir. Il comprend également les raisons pour lesquelles le délai n'a pas été respecté.

Le juge statue dans les quinze jours sur la demande ainsi formulée et entend éventuellement l'expert et les parties en chambre du conseil.

A défaut de dépôt du rapport dans le délai fixé, le juge convoque d'office, dans les quinze jours qui suivent, l'expert ainsi que les parties, en chambre du conseil.».

Art. 7

A l'article 976 du même Code, les mots «conformément à l'article 982» sont insérés entre les mots «envers les experts» et les mots «nonobstant le remplacement de ceux-ci».

Art. 8

A l'article 978 du même Code, l'alinéa 2 est abrogé.

Art. 9

A l'article 982 du même Code, sont apportées les modifications suivantes:

A) l'alinéa suivant est inséré entre les alinéas 1er et 2:

«Les règles et barèmes relatifs à la fixation des honoraires des experts sont établis par le Roi.»;

B) l'alinéa 2 est remplacé par la disposition suivante:

«Les honoraires sont fixés en tenant compte de la qualité des experts, de la difficulté et de la longueur des travaux qu'ils ont accomplis.»;

ertoe gehouden de rechter bij een met redenen omkleed schrijven om verlenging van die termijn te verzoeken; zij zenden een afschrift van dat verzoek aan de partijen of hun advocaten.

Het met redenen omklede schrijven moet ten minste een beschrijving bevatten van de reeds ondernomen stappen en reeds verrichte werkzaamheden, alsmede een prognose van hetgeen nog dient te worden verwezenlijkt. Bovendien maakt het gewag van de redenen waarom de termijn niet in acht is genomen.

De rechter beslist binnen vijftien dagen over het aldus geformuleerde verzoek; in voorkomend geval hoort hij in raadkamer de deskundige en de partijen.

Zo het verslag niet binnen de gestelde termijn wordt ingediend, roept de rechter ambtshalve binnen de vijftien dagen die daarop volgen, in raadkamer de deskundige en de partijen op.».

Art. 7

In artikel 976 van hetzelfde Wetboek worden tussen het woord «oordeel,» en het woord «verschuldigd» de woorden «overeenkomstig artikel 982» ingevoegd.

Art. 8

Artikel 978, tweede lid, van hetzelfde Wetboek wordt opgeheven.

Art. 9

In artikel 982 van hetzelfde Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht :

A) tussen het eerste en het tweede lid wordt een lid ingevoegd, luidende:

«De Koning stelt de regels en schalen vast aan de hand waarvan de deskundigenhonoraria worden bepaald.»;

B) het tweede lid wordt vervangen als volgt:

«De honoraria worden bepaald met inachtneming van de hoedanigheid van de deskundigen, de moeilijkheid en de duur van de verrichte werkzaamheden.»;

C) l'alinéa suivant est inséré entre les alinéas 2 et 3:

«Les prestations qui peuvent faire l'objet de frais ou honoraires extraordinaires sont déterminées par le Roi. Un relevé détaillé et motivé de ces prestations extraordinaires doit être préalablement présenté par l'expert au juge.».

Art. 10

A l'article 984, alinéa 2, du même Code, les mots «conformément à l'article 982» sont insérés entre les mots «le montant des honoraires et des frais» et les mots «; ce jugement est exécutoire».

Art. 11

A l'article 985, alinéa 4, du même Code, les mots «conformément à l'article 982» sont insérés entre les mots «sont taxés définitivement» et les mots «au bas du procès-verbal».

Art. 12

A l'article 987 du même Code sont apportées les modifications suivantes:

A) l'alinéa 1er est complété comme suit:

«Si le juge ne trouve pas dans le rapport les éclaircissements suffisants, il peut ordonner soit un complément d'expertise confié aux auteurs du rapport, soit une nouvelle expertise par d'autres experts, dans les conditions fixées aux articles 963 et 982.»;

B) dans l'alinéa 5, les mots «conformément à l'article 982» sont insérés entre les mots «définitivement par le juge» et «au bas de la minute de ce procès-verbal».

Art. 13

L'article 988, alinéa 1er, du même Code, est complété par les mots «et ce conformément à l'article 982».

C) tussen het tweede en het derde lid wordt een lid ingevoegd, luidende:

«De Koning stelt de prestaties vast die aanleiding kunnen geven tot uitzonderlijke kosten of honoraria. De deskundige moet vooraf aan de rechter een gedetailleerd overzicht van die bijzondere prestaties overleggen.».

Art. 10

In artikel 984, tweede lid, van hetzelfde Wetboek worden tussen het woord «bepaalt» en de woorden «het bedrag» de woorden «overeenkomstig artikel 982» ingevoegd.

Art. 11

In artikel 985, vierde lid, van hetzelfde Wetboek worden tussen de woorden «door de aangestelde rechter» en het woord «definitief» de woorden «overeenkomstig artikel 982» ingevoegd.

Art. 12

In artikel 987 van hetzelfde Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht :

A) het eerste lid wordt vervangen als volgt :

«Indien de rechter in het verslag niet voldoende opheldering vindt, kan hij onder de in de artikelen 963 en 982 bepaalde voorwaarden een aanvullend onderzoek door dezelfde deskundigen ofwel een nieuw onderzoek door andere deskundigen bevelen.»;

B) in het vijfde lid worden tussen de woorden «door de rechter» en het woord «definitief» de woorden «overeenkomstig artikel 982» ingevoegd.

Art. 13

Artikel 988, eerste lid, van hetzelfde Wetboek wordt aangevuld met de woorden «, zulks overeenkomstig artikel 982».

Art. 14

L'article 990 du même Code est remplacé par la disposition suivante:

«Art. 990. — Le juge peut fixer des frais et honoraires provisionnels à la demande de l'expert sur base de l'article 982. L'expert est tenu, afin de motiver sa demande, de fournir un rapport transitoire mentionnant l'état d'avancement de son travail et une estimation du coût déjà supporté.».

9 juillet 2004

Eric MASSIN (PS)
Sophie PÉCRIAUX (PS)
André PERPÈTE (PS)
Karine LALIEUX (PS)

Art. 14

Artikel 990 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt:

«Art. 990. — De rechter kan op verzoek van de deskundige en overeenkomstig artikel 982 provisionele kosten en honoraria bepalen. De deskundige moet zijn verzoek met redenen omkleden en daartoe een overgangsverslag verstrekken met opgave van de voortgang van zijn werkzaamheden, alsmede van een raming van de reeds gemaakte kosten.».

9 juli 2004

TEXTE DE BASE

Code judiciaire

Art.628

Est seul compétent pour connaître de la demande:

1° à 9° (*inchangés*)

10° le juge du domicile du preneur d'assurance, lorsqu'il s'agit de contestations en matière de contrat d'assurance, quel que soit l'objet du contrat, sans préjudice des dispositions qui règlent les assurances maritimes et de celles qui ont trait à la réparation des dommages résultant des accidents du travail;

11° à 19° (*inchangés*)

Art. 962

Le juge peut, en vue de la solution d'un litige porté devant lui ou en cas de menace objective et actuelle d'un litige, charger des experts de procéder à des constatations ou de donner un avis d'ordre technique.

Art. 963

Le jugement qui ordonne l'expertise indique avec précision son objet et fixe un délai pour le dépôt du rapport.

Art. 973

Les experts procèdent à leur mission sous le contrôle du juge.

Celui-ci peut, à tout moment, d'office ou sur demande, assister aux opérations. Le greffier en informe par simple lettre les experts et les avocats des parties.

Les parties sont convoquées à toutes les opérations de l'expert à moins qu'elles ne l'aient dispensé de les en informer.

TEXTE DE BASE ADAPTE A LA PROPOSITION

Code judiciaire

Art.628

Est seul compétent pour connaître de la demande:

1° à 9° (*inchangés*)

10° Le juge du domicile du preneur et/ou du bénéficiaire pour tout litige de quelque nature que ce soit se rapportant à la formation, la conclusion ou l'exécution d'un contrat d'assurance, quelque soit l'objet du contrat, sans préjudice des dispositions qui règlent les assurances maritimes et de celles qui ont trait à la réparation des dommages résultant des accidents du travail;

11° à 19° (*inchangés*)

Art. 962

Le juge peut, en vue de la solution d'un litige porté devant lui ou en cas de menace objective et actuelle d'un litige, charger des experts de procéder à des constatations ou de donner un avis d'ordre technique.

Le juge ordonne l'expertise lorsqu'il a épuisé tous les autres moyens de preuve.

Art. 963

Le jugement qui ordonne l'expertise indique avec précision son objet et fixe un délai pour le dépôt du rapport *lequel ne peut excéder trois mois.*

Art. 973

Les experts procèdent à leur mission sous le contrôle du juge.

Celui-ci peut, à tout moment, d'office ou sur demande, assister aux opérations. Le greffier en informe par simple lettre les experts et les avocats des parties.

Les parties sont convoquées à toutes les opérations de l'expert [...].

BASISTEKST**Gerechtelijk Wetboek**

Art. 628

Tot kennisneming van de vordering is alleen bevoegd:

1° tot 9° (*ongewijzigd*)

10° de rechter van de woonplaats van de verzekeringnemer, wanneer het gaat om geschillen over een verzekeringscontract, ongeacht het voorwerp van het contract, onverminderd de bepalingen tot regeling van de zeeverzekering en die welke betrekking hebben op de schadevergoeding wegens arbeidsongevallen;

11° tot 19° (*ongewijzigd*)

Art. 962

De rechter kan, ter oplossing van een voor hem gebracht geschil of ingeval een geschil werkelijk en dadelijk dreigt te ontstaan, deskundigen gelasten vaststellingen te doen of een technisch advies te geven.

Art. 963

Het vonnis waarbij het deskundigenonderzoek wordt bevolen, omschrijft nauwkeurig het voorwerp ervan en bepaalt een termijn voor het indienen van het verslag.

Art. 973

De deskundigen vervullen hun opdracht onder toezicht van de rechter.

Deze kan te allen tijde, ambtshalve of op verzoek, de verrichtingen bijwonen. De griffier verwittigt bij gewone brief de deskundigen en de advocaten van de partijen.

De partijen worden opgeroepen om aanwezig te zijn bij alle verrichtingen van de deskundige, tenzij zij hem ervan ontslagen hebben hen te verwittigen.

BASISTEKST AANGEPAST AAN HET VOORSTEL**Gerechtelijk Wetboek**

Art. 628

Tot kennisneming van de vordering is alleen bevoegd:

1° tot 9° (*ongewijzigd*)

10° de rechter van de woonplaats van de verzekeringnemer en/of de begunstigde bij onverschillig welk geschil in verband met de totstandkoming, sluiting of uitvoering van een verzekeringscontract ongeacht het voorwerp van het contract, zulks onverminderd de bepalingen tot regeling van de zeeverzekering en die welke betrekking hebben op de schadevergoeding wegens arbeidsongevallen;

11° tot 19° (*ongewijzigd*)

Art. 962

De rechter kan, ter oplossing van een voor hem gebracht geschil of ingeval een geschil werkelijk en dadelijk dreigt te ontstaan, deskundigen gelasten vaststellingen te doen of een technisch advies te geven.

De rechter gelast het deskundigenonderzoek wanneer hij alle andere bewijsmiddelen heeft uitgeput.

Art. 963

Het vonnis waarbij het deskundigenonderzoek wordt bevolen, omschrijft nauwkeurig het voorwerp ervan en bepaalt een termijn voor het indienen van het verslag *die termijn mag niet langer zijn dan drie maanden.*

Art. 973

De deskundigen vervullen hun opdracht onder toezicht van de rechter.

Deze kan te allen tijde, ambtshalve of op verzoek, de verrichtingen bijwonen. De griffier verwittigt bij gewone brief de deskundigen en de advocaten van de partijen.

De partijen worden opgeroepen om aanwezig te zijn bij alle verrichtingen van de deskundige [...].

Art. 975

Si les experts ne peuvent déposer le rapport dans le délai fixé par le jugement ou, le cas échéant, prorogé par les parties, ils sont tenus de solliciter du juge, par écrit motivé, l'augmentation de ce délai; la copie de cette demande est adressée par eux aux parties ou à leurs avocats.

Au jour fixé par le juge, et à moins que l'incident n'ait été auparavant réglé, le juge entend en chambre du conseil les experts et les parties, avertis par les soins du greffier.

Art. 976

Si le juge refuse d'accorder aux experts un nouveau délai pour le dépôt de leur rapport, il les décharge de leur mission et par le même jugement désigne de nouveaux experts. Le juge fixe en même temps le montant des frais et honoraires dont il jugerait les parties tenues envers les experts nonobstant le remplacement de ceux-ci et sans préjudice des dommages-intérêts dont ils pourraient être tenus.

Art. 978

A la fin des opérations, les experts donnent connaissance de leurs constatations aux parties et actent les observations de celles-ci.

Les parties peuvent dispenser les experts de ces formalités.

Art. 982

L'état est collectif s'il y a plusieurs experts pour la même cause.

Art. 975

Par exception à l'article 963, si les experts ne peuvent déposer le rapport dans le délai fixé par le jugement, ils sont tenus de solliciter du juge, par écrit motivé l'augmentation de ce délai : la copie de cette demande est adressée par eux aux parties ou à leurs avocats.

L'écrit motivé doit reprendre au minimum un descriptif des démarches et travaux déjà effectués ainsi qu'une prévision des démarches restant à faire. Il comprend également les raisons pour lesquelles le délai n'a pas été respecté.

Le juge statue dans les quinze jours sur la demande ainsi formulée et entend éventuellement l'expert et les parties en Chambre du Conseil.

A défaut de dépôt du rapport dans le délai fixé, le juge convoque d'office, dans les quinze jours qui suivent, l'expert ainsi que les parties, en Chambre du Conseil.

Art. 976

Si le juge refuse d'accorder aux experts un nouveau délai pour le dépôt de leur rapport, il les décharge de leur mission et par le même jugement désigne de nouveaux experts. Le juge fixe en même temps le montant des frais et honoraires dont il jugerait les parties tenues envers les experts *conformément à l'article 982* nonobstant le remplacement de ceux-ci et sans préjudice des dommages-intérêts dont ils pourraient être tenus.

Art. 978

A la fin des opérations, les experts donnent connaissance de leurs constatations aux parties et actent les observations de celles-ci.

[...]

Art. 982

L'état est collectif s'il y a plusieurs experts pour la même cause.

Art. 975

Indien de deskundigen het verslag niet kunnen inleveren binnen de termijn, zoals die in het vonnis is bepaald of in voorkomend geval door de partijen is verlengd, zijn zij ertoe gehouden de rechter bij een met redenen omkleed schrijven om verlenging van die termijn te verzoeken; zij zenden een afschrift van dat verzoek aan de partijen of hun advocaten.

Op de dag door de rechter bepaald, hoort de rechter in raadkamer de door de griffier verwittigde deskundigen en partijen, tenzij het incident voordien geregeld is.

Art. 976

Indien de rechter weigert aan de deskundigen een nieuwe termijn toe te staan voor het inleveren van hun verslag, ontslaat hij hen van hun opdracht en benoemt bij hetzelfde vonnis nieuwe deskundigen. De rechter bepaalt tegelijkertijd het bedrag van de kosten en erelonen die de partijen, naar zijn oordeel, verschuldigd zijn aan de deskundigen, ondanks hun vervanging en onverminderd de schadevergoeding waartoe dezen mochten gehouden zijn.

Art. 978

Na afloop van de verrichtingen geven de deskundigen kennis van hun bevindingen aan de partijen, wier opmerkingen zij aantekenen.

De partijen kunnen de deskundigen van die formaliteiten vrijstellen.

Art. 982

Voor verscheidene deskundigen in een zelfde zaak wordt een gezamenlijke staat opgemaakt.

Art. 975

In afwijking van artikel 963 zijn de deskundigen, indien zij het verslag niet kunnen inleveren binnen de termijn zoals die in het vonnis is bepaald, ertoe gehouden de rechter bij een met redenen omkleed schrijven om verlenging van die termijn te verzoeken; zij zenden een afschrift van dat verzoek aan de partijen of hun advocaten.

Het met redenen omklede schrijven moet ten minste een beschrijving bevatten van de reeds ondernomen stappen en reeds verrichte werkzaamheden, alsmede een prognose van hetgeen nog dient te worden verwezenlijkt. Bovendien maakt het gewag van de redenen waarom de termijn niet in acht is genomen.

De rechter beslist binnen vijftien dagen over het aldus geformuleerde verzoek; in voorkomend geval hoort hij in raadkamer de deskundige en de partijen.

Zo het verslag niet binnen de gestelde termijn wordt ingediend, roept de rechter ambtshalve binnen de vijftien dagen die daarop volgen, in raadkamer de deskundige en de partijen op.

Art. 976

Indien de rechter weigert aan de deskundigen een nieuwe termijn toe te staan voor het inleveren van hun verslag, ontslaat hij hen van hun opdracht en benoemt bij hetzelfde vonnis nieuwe deskundigen. De rechter bepaalt tegelijkertijd het bedrag van de kosten en erelonen die de partijen, naar zijn oordeel, *overeenkomstig artikel 982* verschuldigd zijn aan de deskundigen, ondanks hun vervanging en onverminderd de schadevergoeding waartoe dezen mochten gehouden zijn.

Art. 978

Na afloop van de verrichtingen geven de deskundigen kennis van hun bevindingen aan de partijen, wier opmerkingen zij aantekenen.

[...]

Art. 982

Voor verscheidene deskundigen in een zelfde zaak wordt een gezamenlijke staat opgemaakt.

Sauf si la loi en dispose autrement, l'état est fixé en tenant compte de la qualité des experts, de la difficulté et de la longueur des travaux qu'ils ont accomplis et de la valeur du litige.

L'état contient, outre le relevé détaillé de ces travaux, pour chacun des experts, l'indication de leurs déboursés et honoraires respectifs ainsi que le coût total de l'expertise.

Art. 984

Si, dans les quinze jours du dépôt du rapport, les parties ont informé par écrit le juge qu'elles sont d'accord sur le montant des honoraires et des frais réclamés par les experts, ceux-ci sont taxés par le juge au bas de la minute de l'état et il en est délivré exécutoire contre la partie qui a requis l'expertise ou qui l'a poursuivie si elle a été ordonnée d'office.

Si, dans le délai susdit, les parties n'ont pas donné leur accord, le juge, saisi par requête de l'expert ou d'une des parties, entend en chambre du conseil l'expert et les parties, convoqués sous pli judiciaire par le greffier, et fixe le montant des honoraires et des frais; ce jugement est exécutoire contre les parties qui ont requis l'expertise ou contre celles qui l'ont poursuivie si elle a été ordonnée d'office.

Art. 985

Lorsque le juge ordonne une mesure d'instruction, il peut décider qu'un expert y assistera pour donner des explications techniques.

L'expert prête verbalement serment dans les termes suivants:

Les règles et barèmes relatifs à la fixation des honoraires des experts sont établis par le Roi.

Les honoraires sont fixés en tenant compte de la qualité des experts, de la difficulté et de la longueur des travaux qu'ils ont accomplis.

Les prestations qui peuvent faire l'objet de frais ou honoraires extraordinaires sont déterminées par le Roi. Un relevé détaillé et motivé de ces prestations extraordinaires doit être préalablement présenté par l'expert au juge.

L'état contient, outre le relevé détaillé de ces travaux, pour chacun des experts, l'indication de leurs déboursés et honoraires respectifs ainsi que le coût total de l'expertise.

Art. 984

Si, dans les quinze jours du dépôt du rapport, les parties ont informé par écrit le juge qu'elles sont d'accord sur le montant des honoraires et des frais réclamés par les experts, ceux-ci sont taxés par le juge au bas de la minute de l'état et il en est délivré exécutoire contre la partie qui a requis l'expertise ou qui l'a poursuivie si elle a été ordonnée d'office.

Si, dans le délai susdit, les parties n'ont pas donné leur accord, le juge, saisi par requête de l'expert ou d'une des parties, entend en chambre du conseil l'expert et les parties, convoqués sous pli judiciaire par le greffier, et fixe le montant des honoraires et des frais conformément à l'article 982 ; ce jugement est exécutoire contre les parties qui ont requis l'expertise ou contre celles qui l'ont poursuivie si elle a été ordonnée d'office.

Art. 985

Lorsque le juge ordonne une mesure d'instruction, il peut décider qu'un expert y assistera pour donner des explications techniques.

L'expert prête verbalement serment dans les termes suivants:

Behoudens een andersluidende wetsbepaling, wordt de staat opgemaakt met inachtneming van de hoedanigheid van de deskundigen, de moeilijkheid en de duur van de verrichte werkzaamheden en de waarde van het geschil.

De staat vermeldt, behalve een omstandige opgave van die werkzaamheden, de voorschotten en het ereloon van iedere deskundige en de totale kosten van het deskundigenonderzoek.

Art. 984

Indien de partijen binnen vijftien dagen na de inlevering van het verslag schriftelijk aan de rechter hebben meegedeeld dat zij het eens zijn met het bedrag van het ereloon en de kosten door de deskundigen gevorderd, worden deze door de rechter begroot onderaan op de minuut van de staat en wordt daarvan een bevel tot tenuitvoerlegging uitgegeven tegen de partij die het deskundigenonderzoek heeft gevorderd, of die het, ingeval het ambtshalve bevolen is, heeft doen uitvoeren.

Indien de partijen binnen de voormelde termijn hun instemming niet hebben betuigd, hoort de rechter tot wie de deskundige of een van de partijen zich met een verzoekschrift heeft gewend, in raadkamer de deskundige en de partijen, door de griffier bij gerechtsbrief opgeroepen, en hij bepaalt het bedrag van het ereloon en de kosten; dat vonnis is uitvoerbaar tegen de partijen die het deskundigenonderzoek hebben gevorderd of tegen die welke het, ingeval het ambtshalve bevolen is, hebben doen uitvoeren.

Art. 985

Wanneer de rechter een onderzoeksmaatregel beveelt, kan bij beslissen dat een deskundige daarbij tegenwoordig zal zijn om technische toelichting te verstrekken.

De deskundige legt mondeling de eed af in de volgende bewoordingen:

De Koning stelt de regels en schalen vast aan de hand waarvan de deskundigenhonoraria worden bepaald.

De honoraria worden bepaald met inachtneming van de hoedanigheid van de deskundigen, de moeilijkheid en de duur van de verrichte werkzaamheden.

De Koning stelt de prestaties vast die aanleiding kunnen geven tot uitzonderlijke kosten of honoraria. De deskundige moet vooraf aan de rechter een gedetailleerd overzicht van die bijzondere prestaties overleggen.

De staat vermeldt, behalve een omstandige opgave van die werkzaamheden, de voorschotten en het ereloon van iedere deskundige en de totale kosten van het deskundigenonderzoek.

Art. 984

Indien de partijen binnen vijftien dagen na de inlevering van het verslag schriftelijk aan de rechter hebben meegedeeld dat zij het eens zijn met het bedrag van het ereloon en de kosten door de deskundigen gevorderd, worden deze door de rechter begroot onderaan op de minuut van de staat en wordt daarvan een bevel tot tenuitvoerlegging uitgegeven tegen de partij die het deskundigenonderzoek heeft gevorderd, of die het, ingeval het ambtshalve bevolen is, heeft doen uitvoeren.

Indien de partijen binnen de voormelde termijn hun instemming niet hebben betuigd, hoort de rechter tot wie de deskundige of een van de partijen zich met een verzoekschrift heeft gewend, in raadkamer de deskundige en de partijen, door de griffier bij gerechtsbrief opgeroepen, en hij bepaalt *overeenkomstig artikel 982* het bedrag van het ereloon en de kosten; dat vonnis is uitvoerbaar tegen de partijen die het deskundigenonderzoek hebben gevorderd of tegen die welke het, ingeval het ambtshalve bevolen is, hebben doen uitvoeren.

Art. 985

Wanneer de rechter een onderzoeksmaatregel beveelt, kan bij beslissen dat een deskundige daarbij tegenwoordig zal zijn om technische toelichting te verstrekken.

De deskundige legt mondeling de eed af in de volgende bewoordingen:

«Je jure de donner toutes les explications qui me seront demandées, en honneur et conscience, avec exactitude et probité» ou: «Ik zweer dat ik alle gevraagde toelichting in eer en geweten, nauwgezet en eerlijk zal verstrekken.» ou: «Ich schwöre, alle geforderten Erläuterungen auf Ehre und Gewissen, genau und ehrlich zu geben.»

La prestation de serment est actée au procès-verbal ainsi que les explications de l'expert.

Les honoraires et les frais de l'expert sont taxés définitivement au bas du procès-verbal par le juge ou par le juge commis. Il en est délivré exécutoire contre la partie qui a demandé la mesure d'instruction ou contre la partie qui l'a poursuivie si cette mesure a été ordonnée d'office.

Art. 987

Si le juge ne trouve pas dans le rapport les éclaircissements suffisants, il peut ordonner soit un complément d'expertise confié aux auteurs du rapport, soit une nouvelle expertise par d'autres experts.

Les nouveaux experts peuvent demander aux experts précédemment nommés, les renseignements qu'ils jugeront convenables.

Le juge peut aussi, durant le cours des débats, entendre les experts à l'audience; ceux-ci peuvent s'aider de documents lors de cette audition.

Les déclarations des experts sont actées dans un procès-verbal signé par le juge, par le greffier et par eux-mêmes après lecture et observations s'il y a lieu.

Les honoraires et frais des experts relatifs à leur audition sont taxés définitivement par le juge au bas de la minute de ce procès-verbal et il en est délivré exécutoire contre la partie qui a requis l'expertise ou qui l'a poursuivie.

«Je jure de donner toutes les explications qui me seront demandées, en honneur et conscience, avec exactitude et probité.» ou: «Ik zweer dat ik alle gevraagde toelichting in eer en geweten, nauwgezet en eerlijk zal verstrekken.» ou: «Ich schwöre, alle geforderten Erläuterungen auf Ehre und Gewissen, genau und ehrlich zu geben.»

La prestation de serment est actée au procès-verbal ainsi que les explications de l'expert.

Les honoraires et les frais de l'expert sont taxés définitivement *conformément à l'article 982* au bas du procès-verbal par le juge ou par le juge commis. Il en est délivré exécutoire contre la partie qui a demandé la mesure d'instruction ou contre la partie qui l'a poursuivie si cette mesure a été ordonnée d'office.

Art. 987

Si le juge ne trouve pas dans le rapport les éclaircissements suffisants, il peut ordonner soit un complément d'expertise confié aux auteurs du rapport, soit une nouvelle expertise par d'autres experts. *Si le juge ne trouve pas dans le rapport les éclaircissements suffisants, il peut ordonner soit un complément d'expertise confié aux auteurs du rapport, soit une nouvelle expertise par d'autres experts, dans les conditions fixées aux articles 963 et 982.*

Les nouveaux experts peuvent demander aux experts précédemment nommés, les renseignements qu'ils jugeront convenables.

Le juge peut aussi, durant le cours des débats, entendre les experts à l'audience; ceux-ci peuvent s'aider de documents lors de cette audition.

Les déclarations des experts sont actées dans un procès-verbal signé par le juge, par le greffier et par eux-mêmes après lecture et observations s'il y a lieu.

Les honoraires et frais des experts relatifs à leur audition sont taxés définitivement par le juge *conformément à l'article 982* au bas de la minute de ce procès-verbal et il en est délivré exécutoire contre la partie qui a requis l'expertise ou qui l'a poursuivie.

«Ik zweer dat ik alle gevraagde toelichtingen in eer en geweten, nauwgezet en eerlijk zal verstrekken.» «Je jure de donner toutes les explications qui me seront demandées, en honneur et conscience, avec exactitude et probité.» of: «Ich schwöre, alle geforderten Erläuterungen auf Ehre und Gewissen, genau und ehrlich zu geben.»

De eedaflegging en de toelichting van de deskundige worden aangetekend in het proces-verbaal.

Het ereloon en de kosten van de deskundigen worden door de rechter of door de aangestelde rechter definitief begroot onderaan op het proces-verbaal. Een bevel tot tenuitvoerlegging ervan wordt uitgegeven tegen de partij die de onderzoeksmaatregel heeft gevorderd of tegen de partij die de maatregel, ingeval deze ambtshalve bevolen is, heeft doen uitvoeren.

Art. 987

Indien de rechter in het verslag niet voldoende opheldering vindt, kan hij een aanvullend onderzoek door dezelfde deskundigen ofwel een nieuw onderzoek door andere deskundigen bevelen.

De nieuwe deskundigen mogen aan de vroeger genoemde deskundigen de inlichtingen vragen die zij geraden achten.

De rechter kan ook, tijdens het gehele verloop van de debatten, de deskundigen ter zitting horen; deze mogen zich bij dat verhoor van stukken bedienen.

De verklaringen van de deskundigen worden aangezekend in een proces-verbaal, dat de rechter, de griffier en zichzelf ondertekenen na lezing en eventuele opmerkingen.

Het ereloon en de kosten van de deskundigen in verband met hun verhoor worden door de rechter definitief begroot onderaan op de minuut van dat proces-verbaal en daarvan wordt een bevel tot tenuitvoerlegging uitgegeven tegen de partij die het deskundigenonderzoek heeft gevorderd of heeft doen uitvoeren.

«Ik zweer dat ik alle gevraagde toelichtingen in eer en geweten, nauwgezet en eerlijk zal verstrekken.» «Je jure de donner toutes les explications qui me seront demandées, en honneur et conscience, avec exactitude et probité.» of: «Ich schwöre, alle geforderten Erläuterungen auf Ehre und Gewissen, genau und ehrlich zu geben.»

De eedaflegging en de toelichting van de deskundige worden aangetekend in het proces-verbaal.

Het ereloon en de kosten van de deskundigen worden door de rechter of door de aangestelde rechter *overeenkomstig artikel 982* definitief begroot onderaan op het proces-verbaal. Een bevel tot tenuitvoerlegging ervan wordt uitgegeven tegen de partij die de onderzoeksmaatregel heeft gevorderd of tegen de partij die de maatregel, ingeval deze ambtshalve bevolen is, heeft doen uitvoeren.

Art. 987

Indien de rechter in het verslag niet voldoende opheldering vindt, kan hij een aanvullend onderzoek door dezelfde deskundigen ofwel een nieuw onderzoek door andere deskundigen bevelen. *Indien de rechter in het verslag niet voldoende opheldering vindt, kan hij onder de in de artikelen 963 en 982 bepaalde voorwaarden een aanvullend onderzoek door dezelfde deskundigen ofwel een nieuw onderzoek door andere deskundigen bevelen.*

De nieuwe deskundigen mogen aan de vroeger genoemde deskundigen de inlichtingen vragen die zij geraden achten.

De rechter kan ook, tijdens het gehele verloop van de debatten, de deskundigen ter zitting horen; deze mogen zich bij dat verhoor van stukken bedienen.

De verklaringen van de deskundigen worden aangezekend in een proces-verbaal, dat de rechter, de griffier en zichzelf ondertekenen na lezing en eventuele opmerkingen.

Het ereloon en de kosten van de deskundigen in verband met hun verhoor worden door de rechter *overeenkomstig artikel 982* definitief begroot onderaan op de minuut van dat proces-verbaal en daarvan wordt een bevel tot tenuitvoerlegging uitgegeven tegen de partij die het deskundigenonderzoek heeft gevorderd of heeft doen uitvoeren.

A la demande des parties, le juge peut entendre, dans les mêmes conditions, leurs conseils techniques qu'il agréé, mais les honoraires et les frais de ceux-ci ne sont pas taxés.

Les experts sont convoqués à l'audience par le greffier.

Ils prêtent, avant d'être entendus, le serment dans les termes suivants:

«Je jure de faire mon rapport en honneur et conscience, avec exactitude et probité.» ou: «Ik zweer dat ik in eer en geweten nauwgezet en eerlijk verslag zal doen.» ou: «Ich schwöre mein Gutachten auf Ehre und Gewissen, genau und ehrlich abzugeben.»

Les parties ou leurs avocats sont pareillement appelés à ces opérations.

Art. 988

Si les experts ne déposent pas leur état d'honoraires et de frais, les parties peuvent demander par requête au juge de procéder à la taxation.

Les experts et les parties ou leurs avocats sont convoqués en chambre du conseil par le greffier.

Si un règlement amiable de la cause est intervenu, la requête prévue à l'alinéa premier ne peut être déposée que quinze jours au moins après que les experts auront été avertis de ce règlement.

Art. 990

Les experts peuvent différer l'accomplissement de leur mission jusqu'à ce que la partie la plus diligente ait consigné au greffe une provision destinée à garantir, dans une proportion modérée, le paiement de leurs honoraires et le remboursement de leurs frais.

Tout autre mode de versement d'une provision oblige l'expert à restitution.

La consignation de la provision est à charge de la partie qui, suivant les lois particulières ou l'article 1017, alinéa 2, est toujours condamnée aux dépens.

A la demande des parties, le juge peut entendre, dans les mêmes conditions, leurs conseils techniques qu'il agréé, mais les honoraires et les frais de ceux-ci ne sont pas taxés.

Les experts sont convoqués à l'audience par le greffier.

Ils prêtent, avant d'être entendus, le serment dans les termes suivants:

«Je jure de faire mon rapport en honneur et conscience, avec exactitude et probité.» ou: «Ik zweer dat ik in eer en geweten nauwgezet en eerlijk verslag zal doen.» ou: «Ich schwöre mein Gutachten auf Ehre und Gewissen, genau und ehrlich abzugeben.»

Les parties ou leurs avocats sont pareillement appelés à ces opérations.

Art. 988

Si les experts ne déposent pas leur état d'honoraires et de frais, les parties peuvent demander par requête au juge de procéder à la taxation *et ce conformément à l'article 982..*

Les experts et les parties ou leurs avocats sont convoqués en chambre du conseil par le greffier.

Si un règlement amiable de la cause est intervenu, la requête prévue à l'alinéa premier ne peut être déposée que quinze jours au moins après que les experts auront été avertis de ce règlement.

Art.990

Le juge peut fixer des frais et honoraires provisionnels à la demande de l'expert sur base de l'article 982. L'expert est tenu, afin de motiver sa demande, de fournir un rapport transitoire mentionnant l'état d'avancement de son travail et une estimation du coût déjà supporté.

Op verzoek van de partijen kan de rechter onder dezelfde voorwaarden hun technische raadgevers horen, die hij erkent maar wier ereloon en kosten niet worden begroot.

De deskundigen worden ter zitting opgeroepen door de griffier.

Alvorens te worden gehoord leggen zij de volgende eed af:

«Ik zweer dat ik in eer en geweten, nauwgezet en eerlijk verslag zal doen.» of: «Je jure de faire mon rapport en honneur et conscience, avec exactitude et probité.» of: «Ich schwöre mein Gutachten auf Ehre und Gewissen, genau und ehrlich abzugeben.»

De partijen of hun advocaten worden eveneens bij deze verrichtingen opgeroepen.

Art. 988

Indien de deskundigen hun staat van ereloon en kosten niet indienen, kunnen de partijen in een verzoekschrift aan de rechter vragen deze te begroten.

De deskundigen en de partijen of hun advocaten worden in raadkamer opgeroepen door de griffier.

Indien de zaak in der minne is geregeld, mag het in het eerste lid bedoelde verzoekschrift niet vroeger worden ingediend dan vijftien dagen nadat die schikking ter kennis gebracht is van de deskundigen.

Art. 990

De deskundigen kunnen de vervulling van hun opdracht uitstellen totdat de meest gerede partij op de griffie een voorschot in consignatie heeft gegeven om in een gematigde verhouding tot zekerheid te dienen van de betaling van hun ereloon en de vergoeding van hun kosten.

Indien een voorschot op enige andere wijze wordt gestort, is de deskundige verplicht tot teruggave.

De consignatie van het voorschot moet worden verricht door de partij die volgens bijzondere wetten of artikel 1017, tweede lid, steeds in de kosten wordt wezen.

Op verzoek van de partijen kan de rechter onder dezelfde voorwaarden hun technische raadgevers horen, die hij erkent maar wier ereloon en kosten niet worden begroot.

De deskundigen worden ter zitting opgeroepen door de griffier.

Alvorens te worden gehoord leggen zij de volgende eed af:

«Ik zweer dat ik in eer en geweten, nauwgezet en eerlijk verslag zal doen.» of: «Je jure de faire mon rapport en honneur et conscience, avec exactitude et probité.» of: «Ich schwöre mein Gutachten auf Ehre und Gewissen, genau und ehrlich abzugeben.»

De partijen of hun advocaten worden eveneens bij deze verrichtingen opgeroepen.

Art. 988

Indien de deskundigen hun staat van ereloon en kosten niet indienen, kunnen de partijen in een verzoekschrift aan de rechter vragen deze te begroten, *zulks overeenkomstig artikel 982.*

De deskundigen en de partijen of hun advocaten worden in raadkamer opgeroepen door de griffier.

Indien de zaak in der minne is geregeld, mag het in het eerste lid bedoelde verzoekschrift niet vroeger worden ingediend dan vijftien dagen nadat die schikking ter kennis gebracht is van de deskundigen.

Art. 990

De rechter kan op verzoek van de deskundige en overeenkomstig artikel 982 provisionele kosten en honoraria bepalen. De deskundige moet zijn verzoek met redenen omkleden en daartoe een overgangsverslag verstrekken met opgave van de voortgang van zijn werkzaamheden, alsmede van een raming van de reeds gemaakte kosten

En cas de contestation ou lorsque la partie qui y est tenue ne verse pas la provision, le juge qui a ordonné l'expertise délivre exécutoire, à concurrence du montant qu'il détermine, sur requête présentée par la partie la plus diligente, après avoir, le cas échéant, entendu les observations des intéressés en chambre du conseil. L'ordonnance n'est susceptible ni d'opposition ni d'appel.

La provision reste consignée au greffe jusqu'à ce que les honoraires et les frais des experts aient été définitivement taxés, ou que les parties se soient déclarées d'accord sur leur montant lorsqu'il y a eu règlement amiable de la cause.

La provision est ensuite retirée par les experts à concurrence de la somme qui leur est due et le reliquat éventuel est restitué à la partie qui a consigné la provision.

Lorsque l'expertise est de nature à entraîner pour les experts des frais considérables, le magistrat compétent, pour fixer le montant de la provision, peut, sur requête motivée des experts, les autoriser à prélever, au cours de l'accomplissement de leur mission une partie de la provision consignée au greffe.

In geval van betwisting of wanneer de partij het verschuldigd voorschot niet stort, geeft de rechter die het deskundig onderzoek gelast heeft, op verzoek van de meest gereede partij, een bevel tot tenuitvoerlegging ten belope van het bedrag dat hij vaststelt, na zo nodig de opmerkingen van de betrokkenen in raadkamer te hebben gehoord. Die beschikking is niet vatbaar voor verzet of hoger beroep.

Het voorschot blijft in consignatie op de griffie totdat het ereloon en de kosten van de deskundigen definitief begroot zijn, of de partijen hun instemming hebben betuigd met het bedrag ervan wanneer de zaak in der minne is geregeld.

De deskundigen nemen het voorschot vervolgens op ten belope van de hun verschuldigde som en het eventuele overschot wordt teruggegeven aan de partij die het voorschot in consignatie heeft gegeven.

Wanneer het deskundigenonderzoek voor de deskundige hoge kosten kan medebrengen, kan de magistraat die bevoegd is om het bedrag van het voorschot vast te stellen, de deskundigen, op een met redenen omkleed verzoekschrift, machtigen om tijdens het vervullen van hun opdracht een gedeelte van het op de griffie in consignatie gegeven voorschot op te nemen.